

JITKA BEDNÁŘOVÁ

TRÉ CEST DO COMPOSTELY

Panu profesoru Suchomelovi s vděčnou vzpomínkou na společné prožitky, hlavně na návštěvu Versailles.

Tradiční pouť ke sv. Jakubu do španělské Compostely se dočkala velké renesance ve druhé polovině 20. století, a to zejména ve Francii. Zatímco v předchozím století byli romantikové na svých cestách vedeni jinými hodnotami a směřovali do jiných oblastí, století dvacáté znovu nahlédlo Galicii jako středověký prostor na konci světa, „u bran legend a mýtů“, jako zemi „neznámou, tajemnou a svatou“¹. Zásahu na popularizaci pouti měli překvapivě dva novináři z týdeníku *Le Nouvel Observateur*, kteří se v roce 1977 rozhodli zjistit, co ze staré pouti do Compostely zbylo. Jejich padesátidenní putování sice bylo naplněno konflikty s místními lidmi i s policií, zejména žebrání se nesetkávalo s ohlasem, nicméně povědomí o svatojakubské cestě se díky jejich cestopisu rozšířilo. Jako další impuls lze chápat projev papeže Jana Pavla II. v závěru jeho španělské cesty v listopadu 1982: nad hrobem hněvivého apoštola Jakuba pronesl „poselství lásky“ pro „starou Evropu“, a podle některých interpretů tímto gestem vyzval ke sjednocení její západní a východní části.²

Ve Francii jsou poutní trasy všeobecně známy — například v Paříži prochází starobylá severní stezka, pokračující přes Chartres nebo Orléans k bazilice v Tours, samým jádrem Latinské čtvrti podél Sorbonny. Mnoho francouzských katolíků považuje takřka za svou povinnost projít alespoň jednou v životě (třeba v důchodovém věku) některý z úseků svatojakubské cesty. Stále také vychází řada deníků a cestopisů z této pouti, podniknuté těmi nejroztodivnějšími způsoby — třeba na oslu, se speciálním vozičkem, o Vánocích, přes Rumunsko a tak podobně.

¹ Régis Henrion: Compostelle d'aujourd'hui. In: *La Quête du sacré. Saint-Jacques de Compostelle: puissances du pèlerinage*, ed. Alphonse Dupront. Turnhout, Brepols 1985, s. 112. Svou roli sehrála také výroční výstava v roce 1965, která do města přivedla 2,5 milionu návštěvníků.

² René Luneau: *Le Rêve de Compostelle. Vers la restauration d'une Europe chrétienne?* Paris, Centurion 1989, s. 23.

Od 90. let se tato tradice začala jako určité novum zvolna formovat i v prostředí českém³. Stranou ponechám internetové deníky, drobné soukromé edice i bestseller Paula Coelho a zaměřím se na tři původní české compostelské cestopisy, které si našly poměrně široký okruh čtenářů. Mají hodnotu poznávací, myšlenkovou, duchovní, ale do jisté míry i literární. Zakládací roli splnil cestopis malířů Ivana Kolmana a Jiřího Štourače *Cesta do Compostely* (1999), který českým čtenářům představil objevnou možnost putovat z Prahy do Compostely pěšky a k tomu bez peněz, po vzoru opravdového středověkého poutníka, v odkázanosti na pomoc lidí i na pomoc shůry. Novinářka Pavla Jazairiová kráčela ke hrobu sv. Jakuba s přítelem Jiřím Hůlou (a posléze i s příbraným psem) z města Saint-Jean-Pied-de-Port, které je klasickým východiskem jihofrancouzské trasy. Její postřehy z cesty se staly součástí knihy *Cestou hvězdy* (2005) a průběžně je odvysílal Radiožurnál. Odvážný jezuita František Lízna, vězněný jako chartista a nyní známý svou angažovaností v pastoraci vězňů a Romů, vyšel ve svých 62 letech ze Sv. Hory u Příbrami a přes Šumavu, tj. podobnou trasou jako Kolman a Štourač, ale sám. Jeho compostelský deník *Musím jít dál* (2006) se umístil na prvním místě v anketě *Katolického týdeníku* Dobrá kniha za rok 2006, spolu se dvěma dalšími tituly. Jednoduchý akt chůze po stejné nebo podobné trase je však pro každého z našich aktérů spjat s jiným druhem vjemů.

Jakýsi nulový stupeň compostelského cestopisu pro nás představuje kniha Pavly Jazairiové, která své čtenáře našla především v okruhu rozhlasových posluchačů. Autorka zastupuje poutníky, jichž je dnes na cestě do Compostely většina: hledající lidi bez konkrétní náboženské víry. „Z mého pohledu je ‚Bůh‘ ona naděje a víra v cestu, která pokračuje a má svůj cíl.“ (s. 128) Podání Pavly Jazairiové je věcné, střízlivé, nesentimentální, s reportážně krátkými větami, naléhavější podněty často vystihuje vykřičníkem. Základem vyprávění jsou historické kompilace o jednotlivých místech a pamětihodnostech cesty, zejména s odvoláním na středověkého francouzského poutníka Aimeryho Picauda. Pout' do Compostely v podání Pavly Jazairiové není nesena velkolepostí ani dychtivostí: je v prvé řadě únavná a úmorná, člověk pochybuje, zda ji vůbec zvládne, leitmotivem vyprávění se stávají puchýře a bolavé nohy. Únava vede k oprostěnosti, zbavuje člověka přetvářky, stylizace — už to možná navozuje duchovní usebrání. Na rozdíl od Kolmana, Štourače a Lízny, kteří přespávali na fách, v kláštrech a pod širým nebem, Pavla Jazairiová se svým kolegou absolvovala klasickou šňůru noclehů v poutnických ubytovnách. Kontakty s ostatními poutníky ovšem nelíčí jen jako obohacující, nýbrž často jako konfliktní, spojené s podrážděností, s těžkostmi se přizpůsobit; také emoční napětí se spoluputujícím Jiřím na konci cesty sílí. Autorčin osobní postoj ke smyslu poutí probleskuje jen v náznacích, zhruba až po dvou třetinách knihy. Podle Jazairiové zvládnutí cesty do Compostely není

³ V současné době vzniká iniciativa vytyčit trasu do Compostely také z Prahy, což předpokládá, že podél celé cesty by mělo být zajištěno značení, odpovídající ubytování atd. O rozšíření compostelské pouti v českém prostředí svědčí i to, že se začaly pořádat školní putovní výlety ke sv. Jakubu nebo fiktivní poutě na rotopedech.

maličkost: překvapení i hrdost z vykonání tak ohromné pouti člověku dodávají sebedůvěru k dalším životním krokům:

Ale dokázali jsme to, došli jsme až do konce! S plochýma nohama, s batohem na zádech jsem ušla osm set kilometrů. Takže teď se mohu pustit i do dalších projektů s vírou, že je dovedu k dobrému konci. (s. 206)

Výtvarníci Ivan Kolman a Jiří Štourač podnikli asi jako první Češi svatojakubskou pouť z Prahy. Cestopisem *Cesta do Compostely* s podtitulem *Pěšky napříč Evropou* tak veřejnosti ukázali možnost, že tuto tradiční středověkou západoevropskou pouť je možné i dnes uskutečnit pěšky, a navíc přímo z domova. Jejich kniha je podle mého názoru výbornou ukázkou svého žánru: čtivá, vtipná, pouťavá, psaná s lehkostí a přitom s reflexivním, rozvažujícím přístupem, se zájmem o dnešní podoby víry i o všechno kulturní, co je na cestě potkává.

Specifičnost jejich cestopisu je podmíněna tím, že chtěli oživit a prožít starobylost situací poutníka bez peněz, „vydaného na milost milosrdných u cesty“. S ideou, že takový poutník má nejen právo, ale i nárok na zaopatření, tedy „obléhají“ fary, kláštery a další církevní zařízení a v jejich knize velmi zábavně defilují všemožné lidské i farářské typy (některým dávají výrazné rozlišovací přezdívky, např. Ponor, Winston, Bask, El Greco). Prosba o nocleh a o almužnu se stává zkouškou lidí s duchovním posláním, kteří se mají v krátkém okamžiku projevit. Např. ve městě St-Jean-Pied-de-Port farář doslova donutí, aby si připustil trochu štedrosti a velkorysosti, a mají pocit, že z přijaté odpovědnosti se i jemu samému nakonec uleví. Někteří kněží se až do poslední chvíle vymlouvají, jiní se snaží rozpačitě zavděčit (ale ne zase moc), dvojice třeba do poslední chvíle protahuje večeri nebo setkání, aby dotýčný od nabídky noclehu nemohl couvnout („Světlo rychle modrá, až zinkoustovatí, jsme napnuti k prasknutí“). Doporučení na slovutnou církevní postavu zpravidla nepřinese slibovaný výsledek, největší význam mají naopak setkání *nečekaná*, opakovaně vzbuzující úžas, že člověk může být neznámým člověkem přijat samozřejmě, bez výhrad. Ničím nezasloužená důvěra z poutníků „smývá všechny pochyby a hříchy“, „dojetí z lidské dobroty dává velkou energii. Je zadarmo, ale zavazuje.“ Neméně působivé jsou také popisy jejich nocležišť a útulků, rezervních farských místností s bohatými soubory odložených věcí („Svatí faráři nemají hospodyni, věnují všechny nervy svému Bohu“); kupř. v německém Regenu navštěvují mateřskou školku, aby si usušili svršky a dostali talíř dětské kaše.

Jednou z nezpochybnitelných autorských dovedností jsou popisy. Za mistrné považují např. vyličení setkání s francouzským knězem u Auchu (z 9. srpna), který jim na faře vaří zvláštní fazole a „chaluhy“, jeho projevy jsou plny účasti, byť stále jakoby za clonou. Na něm a mnoha jiných je patrné, že tato setkání nelze hodnotit jen kladně nebo záporně. Do popředí se dostává osobitost, plachost až podivínskost a neshodná uchopitelnost těchto samotářských kněžských postav. S podobnou živostí dovedou autoři také rozehrát dialogy, které arci' nejsou přesným překladem situace. Například scéna, kdy si správce ve španělské ubytovně

zoufá nad háčky a čárkami ve jméně Jiřího Štourače a s úlevou přijímá německého poutníka Antona Lindera, který se pak k dvojici našich poutníků připojí:

Správce refugia města Puente La Reina je bodrý, neustále lamentující chlapík, nechává si předložit pasy a dlouho zápasí s Jiřího jménem. Jiří trvá na každém háčku, rozmrzelý úředník zlostně funí a otvírá další pas. Tvář se mu náhle rozjasňuje.

„Anton Linder... to je jméno, tak se máš jmenovat, a ne... Chirši Stš, tak dost... buenos diaz, Mr. Linder, vítejte a Bůh vám žehnej!“ (s. 100)

Silnou stránkou cestopisu Kolmana a Štourače je také výrazné výtvarné vidění a vizuální charakteristika míst, památek i situací:

[...] první pohled na gotickou katedrálu v noci je děsivý. Ve dne to bývá jiné, povznášející až závatné, převaha ducha nad světským hemžením je obrovská. Gotický chrám má pro mě něco, co u jiných kostelů nevidím — spojení strachu z neznáma a touhy po něm. (s. 19)

Je zrovna poledne a pro oběd si vybíráme místní hřbitov, není tak mrtvolně tichý jako zbytek města, je tu tucto a hmyz. Atmosféra [...] mi nečekaně připomene Seuratovu Neděli v Grande Jatte, tráva mezi hroby má stejnou barvu jako ta na obraze.

Neznám lepší nedělní obraz. Seurat v něm skvěle vyjádřil to, o co mu vůbec nešlo — člověka oddávajícího se únavě ze života. Postavy, které příliš nevnímají, co se kolem nich děje, strnuly v předepsaných nedělních pozicích. Jejich pohledy jsou obráceny dovnitř, nic tam však nehledají, jenom zírají, civí. (s. 85)

Vypravěčská neokázalost je pro čtenáře velmi příjemná, i když pro pochopení smyslu putování může být i na závalu. Až příliš odlehčeně působí úvahy o duchu středověku, legendách, o teologických problémech — nejsou scestné, ale ani zvlášť přínosné. Dostalo se i na ojedinelé trapnosti: „I když — před staletími byl Léon na čas samostatným státním útvarem, mocnějším než sama Kastilie. Koho to však dnes ještě doopravdy zajímá a co by z toho mělo vyplývat? Také Morava bývala větší, dnes je malá, spokojená, ke sklence vínka a prorostlému uzenu nezapomíná na nezbytný okurek.“ (s. 118)

V konkrétních etapách cesty autoři připouštějí krizové okamžiky: při počátečním přechodu přes Brdy, na cestě do Roanne, která se mění ve „žhnoucí peklo“, nebo poté, co opustili Lurdy, a naplňují svůj úsek pozdě v noci na silnici plné kamionů. Tyto události však nejsou dramaticky rozvedeny, nejsou ani učiněny významnými. V celku knihy a ve zpětném zrcátku převládá pobavený tón, bez známek roztrpčenosti či ukřivděnosti z odmítnutí, které poutníci jistě museli překonávat, např. když byli nevráživě vyháněni z far. Potíž vidím v tom, že autorem většiny textu je Ivan Kolman, který je také strůjcem této stylizace působit za všech okolností „cool“: vytvářet zdání, že intelektuálové putují jaksi bezbolestně, bez problémů se dorozumívají cizími jazyky, nade vším mají velkorysý kulturní nadhled. I tvrzení, že nejtěžší etapy pouti jsou ty nejlepší (s. 114), působí trochu fanfarónsky. Méně suverénní, zato hlubší a produchovnělé jsou pasáže z deníku Jiřího Štourače. Zdají se upřímnější, zřetelněji zde vystupují poutníkovy skutečné emoce — pocity úzkosti, strachu, neklidného tázání (např. u jednoho úseku cesty hovoří o pocitech „ztracenosti, ne-li zatracení“). V textu je Štouračův deník citován jen sporadicky, ovšem právě jej považují za nejpřínosnější část cestopisu:

Vyhodili nás asi ze čtyř nebo pěti míst. Zmocňuje se mě neklid a otázka, co to má znamenat. Proč se právě dnes má přerušit nit pomoci a setkání, která nám nakonec vždy přinesla střechu nad hlavou. [...] Zakrátko si však ověřuji, jak je dobré naléhat, tlouct na vrata, dokud člověku není otevřeno. (s. 76)

Míru úzkosti a naděje máme konečně namíchánu ve své víře každý a napětí mezi těmito dvěma póly je pramenem modlitby. (s. 80)

Kniha Františka Lízny se od dvou předchozích liší už tím, že není stylizovanou reflexí napsanou po ukončení cesty, nýbrž autentickým deníkem, jehož denní záznamy byly psány in situ. Tato skutečnost dává Líznově jednoduchému textu nevídanou sílu a existenciální závažnost: jako čtenáři máme dojem, jako bychom pouť podnikali po jeho boku. V Líznově světě se příliš nedostává na úvahy a reflexe (obtěže pouti je neumožňují): rozhodující je konkrétnost, přítomný okamžik, první osoba singuláru, jakési poutnické já v plném provedení. Právě z toho vzniká atmosféra duchovnosti, hluboká a přitom velice přirozená. Název knihy je zvolen velmi patřičně, neboť odhodlání pokračovat v cestě navzdory překážkám a omezením se v textu refrénovitě vrací:

Jsem unaven, ale musím dál. (s. 23)

Když ale vidím cenu (40 eur), jdu dál. (s. 24)

Do [kropenky] vždy ponořím celou ruku, nejen prsty, přežehnám se a dotknu se i kolenou, abych měl sílu jít dál. (s. 44)

Pro Líznovy deníkové zápisky je charakteristická systematičnost, důmyslnost, ale i humor: každý den si kromě ušlých kilometrů zaznamenává, co snědl a vypil, spolu s přesnými výdaji, fotografie, které udělal, i počet kohoutích zakokrhání — tento motiv z Nového zákona připomínající Petrovo zapření je pro Líznu „pobídnutím k modlitbě“, „výzvou k pokání“. Lízna podobně jako jeho předchůdci Kolman a Štourač využívá dobrodiní far, klášterů a finančních darů, jeho postoj je však psychologicky odlišný. Zatímco Kolman a Štourač jako kdyby hráli hru odvážných vyděračů a zkoušeli faráře pumpnout, testující jejich psychickou odolnost a štědrost, Lízna se nedoprošuje, dává událostem volný průběh. Sám dokonce rozdává potřebným: dovede podělit žebračku, pozvat spolupoutnici na kávu, krátce před dosažením Compostely daruje Maďaru Zoltánovi 50 eur, ačkoli sám pak trpí hladu a hrabe se v popelnicích. Zřetel na potřeby druhých dává Líznovu jednání velkorysost a svobodu.

Svérázné je také to, že každý den z klobouku losuje jména lidí, za které se bude modlit — za přátele, vězně, ale i za instituce, například za Ústav pro vyšetřování zločinů komunismu. Z Compostely, v celkové schvácenosti fyzické i materiální, František Lízna poctivě píše 100 pohlednic lidem, kterým za něco vděčí, nebo jim chce prospět — snad je to forma jakéhosi požehnání. Humorných či úsměvných momentů, které kněz během pouti zachycuje a vytváří, je celá řada: spoluputujícímu Rakušanovi kupuje k narozeninám Kinder vajíčko, zatímco prezidentovi posílá brožurku o sv. Klausovi a čokoládu, modlí se k andělu strážnému,

aby v ubytovně nerušil ostatní svým chrápáním, pochvaluje si „pěkný keč“ nebo zidku, na nichž v nouzi sloužil mši, švýcarský provincialát jezuitů mu připomíná protiatomový kryt, španělský univerzitní kaplan Rumcajse, a kdyby si měl pro sebe volit jméno, chtěl by se jmenovat Maruška Heřmánková. Vlastimil Váně si v *Literárních novinách* povšiml, že část těchto humorných scén vzniká bezděčně, vyvěrajíc „z mužského, starosvětského vidění světa“⁴. Sami tuto starosvětskost pocítíme ve vděčném pohledu na všechno, co k poutníkovi přichází — od lidí přes místa až po jídlo, jež oceňuje očima člověka nezvyklého moderním mar-nostem: „Objednávám si 2x ledovou kávu, nesmírně osvěžující nápoj.“ „Estaing je město jako z kulis. Prastaré domy, uprostřed hrad, řeka. Velmi atraktivní.“ Vděčnost, zejména za nalezený nocleh, je pocit, který tryská z nitra a dominuje nade vším:

Vypral jsem si prádlo, ležím na posteli a nestačím děkovat. Venku to nevypadá dobře. A co je neuvěřitelné, a přitom to není fata morgana: na obzoru jsem jasně viděl zasněžené Alpy. (s. 42)

Pochválil jsem kvalitu švýcarského mléka, čokolád a hodinek, a sestra představená mi před spaním přináší 4 čokolády. Boží láska přesahuje každé pomýšlení. (s. 52)

Lidé, které během cesty potkává, se Líznovi ve většině případů jeví jako sympatičtí, přátelští, ba skvělí, často se vracejí hodnocení „výborný mladý chlapec“, „muž / žena velmi příjemného vystupování“, „velmi vstřícní“, „mimořádně hodní i zbožní lidé“. Jen vzácným opakem je osoba „nepříliš sympatická“ či „ne zrovna přívětivá“. Je zřejmé, že František Lízna je psychicky mimořádně odolný. Ústrky a ponížení k sobě nenechává příliš doléhat, deník se na toto téma nikdy rozhořčeně nerozvypráví, nanejvýše shrne: „[Pastor] mě nepozval ani na večeři, ani na snídani. Budu spát na kamenné podlaze mezi informačními panely [...]. Skoro jako živý exponát.“ (s. 61)

Při tom všem se Lízново putování zdá náročnější než u jeho předchůdců. Jednak z prostého důvodu, že celou pouť podniká v 62 letech sám. Ostatně i Kolman a Štourač nadhazují, že je dobré jít ve dvou i proto, aby se jeden u druhého mohl ujistit, že mu ještě nepřeskočilo. Lízново založení je asketické (z principu odmítá sebemenší posun autem za ubytováním), ale v praktických věcech nevládne lehkostí: obtížně se dorozumívá, poznamenává, že místní nemluví anglicky, zvláště ve Francii, velmi často bloudí a během cesty ztrácí věci, např. medailku, šátek, švýcarský nůž nebo čepici, nad níž si poznamenává: „je mi, jako bych ztratil něco živého“ (na poště dokonce zapomněl i svůj deník).

Další rozměr Líznova putování spočívá v tom, že kráčí ve stopách zakladatele jezuitského řádu sv. Ignáce, pro něhož stála pouť v centru jeho duchovní zkušenosti. Lízna se tak kolem sebe rozhlíží se zvláštní lačností zachytit obzor krajiny a duše svého duchovního otce, vrýt si do paměti „co nejvíce dojmů z míst, kde sv. Ignác žil před svým obrácením“ (s. 138).

⁴ Vlastimil Váně: Cestou do Compostely, a co z toho... *Literární noviny* 16, 2006, č. 50, s. 11.

Ilustrace Zdeňky Krejčové obohacují Líznuv text o bezstarostnost a dětskou naivitu, možná sympatickou, ale v jádru nemístnou: v původním otisku v časopise *Akord* mnohem zřetelněji vystupovaly úzkostnost a obnaženost poutníkovy duše. Zatímco u Kolmana a Štourače je putování pojato kromě duchovní pouti také jako pouť kulturní a je zřejmé, že jim jde též o intelektuální náhled, Lízna je soustředěn na akt poutě jako takový. Věcnost a dokumentárnost má u něho navrch před reflexí a i nemnohé reflexe vycházejí z konkrétních fyzických prožitků: např. před spaním ve studené místnosti ve spacáku uvažuje „o lidech, kteří nemají kde spát“. Ve vyprahlém Španělsku zase přemýšlí nad důležitostí stromů, a to nejen kvůli plodům — jak jiná by byla krajina, kdyby stromy poskytovaly útočiště ptákům a lidem, psům i dobytčatům.

Autoři našich cestopisů se často ocitají na stejných místech, někdy se dokonce setkávají se stejnými lidmi. Potvrzují právoplatnost kulturních stereotypů o naší staré dobré Evropě. Největší pohostinnost poutníci pocítili v Německu (v Bavorsku), byť z místní církve na ně čísel blahobyt až nevkusný. Dokonalé fungování se stupňovalo ve Švýcarsku, úměrně tomu klesala ochota ke spontánnímu přijetí. Francie se na svatojakubské stezce vyjevuje jako země, která nestačí opravovat své kostely, avšak církev jako lidské společenství působí živě a laici se na něm aktivně podílejí. Problém skýtají jazykové překážky, plasticky je však vynahrazují osobité postavy farářů. Z hlediska lidského poutníkům přinesl asi největší zklamání hlavní úsek cesty na španělském území. Čím více se Compostela blíží, tím se pouť stává masovější a poutník pocítuje méně osobitých podnětů: „čím více se [svatojakubská pouť] obrozuje, tím více zaniká“. Z těchto důvodů už ve Španělsku poutníci nemohli počítat s individuálním přístupem ze strany kněží ani místních nebo s almužnou. Také španělskou krajinu naše cestopisy často líčí jako nevlídnou — prašné cesty, ošklivé vesnice s toulavými psy a domorodci, kteří na poutníky nehledí přívětivě.

V závěru se poutník nesetkává s ničím mimořádným — prodírá se mumrajem návštěvníků do katedrály, aniž je oblažen výsostným duchovním zážitkem. Kolman a Štourač už nemají potřebu zaznamenávat, únava a skutečnost přehlušuje vše; Jiří Hůla, putující s Pavlou Jazairiovou, dokonce Santiago vnímá jako „bohaté, hříšné město“. Pro Líznu prvotními dojmy z Compostely nejsou radost a nadšení, spíše pocit tísně a sklíčenosti z nenaplnění. Také jeho zpáteční cesta autem s bratrem a jeho přítelkyní je poznamenána povrchností a deziluzí, nikoliv povznesenou náladou: doléhá únava, horko, nedostává se peněz, komunikace mezi spolujezdcí vážne, jejich auto s nákupy bratrovy přítelkyně je vykradeno — i to je rub dlouhé duchovní pouti, jejíž smysl se odvíjí nejvíce v jejím průběhu, zatímco závěr jako by poutníka připravoval na reálný život další zkouškou. Stejně tak v početných francouzských cestopisech se prožitek prázdnoty, absence emocí a neschopnost proměnit zážitky ve slova stávají na konci pouti skoro pravidlem.

Naši autoři zdůrazňují, že si nechtěli nic ulehčovat a na své cestě mnohdy volili náročnější variantu. Vydali se ve šlépějích králů, rytířů a vrahů, ale pro ně, zdá se, je nejdůležitější, že vstoupili na středověkou poutnickou cestu pokání. Poutnictví je pro ně něčím základním a výsostným, takže mají potřebu znovu a znovu

definovat jeho podstatu, každý po svém. V jejich cestopisech lze také nepřímo vyčíst přitakání tradicím staré západní Evropy, jejíž moderní státy a ideologie vyhostily postavu poutníka na společenský okraj jako podezřelou, nevěrohodnou, ba zbytečnou.⁵

Odevzdáním se v podstatě monotónnímu rytmu chůze, stejnosti v kulisách proměnlivých krajin, mnoho věcí, které naplňují život dnešního člověka, odpadá. *Vagabundos de Dios* se starají o to nejzákladnější — o jídlo, pití, zdraví a přístřeší ke spánku, a cestopisy ukazují, že tyto potřeby byly po všech peripetiích pokaždé tak či onak naplněny. Pout' se pak stává ohromnou zálohou důvěry, naděje, lehkosti, snad i „duchovního jasu“: naznačuje, že pokud byl člověk opakovaně obdařen v tom klíčovém, co udržuje jeho život, ani v potřebách duše snad nepřijde zkrátka. Slovy Jiřího Štourače jde o příslib, „že o mne bude postaráno, že je o nás staráno prostřednictvím konkrétních setkání, událostí, že tato starost je ve své formě proměnlivá, překvapivá a často nečekaná“ (s. 128).

LITERATURA

BOUTRY, Philippe – JULIA, Dominique (ed.)

2000 *Pèlerins et pèlerinages dans l'Europe moderne* (Ecole française de Rome)

BOURLÈS, Jean-Claude

1998 *Le Grand chemin de Compostelle* (Paris: Payot & Rivages)

DUPRONT, Alphonse (ed.)

1985 *La Quête du sacré. Saint-Jacques de Compostelle: puissances du pèlerinage* (Turnhout: Brepols)

JAZAIRIOVÁ, Pavla

2005 *Cestou hvězdy* (Praha: Radioservis)

KOLMAN, Ivan – ŠTOURACĚ, Jiří

1999 *Cesta do Compostely. Pěšky napříč Evropou* (Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství)

LÍZNA, František

2006 *Musím jít dál. 4 404 268 kroků P. Františka Lízny za svatým Jakubem* (Brno: Cesta)

LUNEAU, René

1989 *Le Rêve de Compostelle. Vers la restauration d'une Europe chrétienne?* (Paris: Centurion)

⁵ Dominique Julia: Pour une géographie européenne du pèlerinage à l'époque moderne et contemporaine. In: *Pèlerins et pèlerinages dans l'Europe moderne*, ed. Philippe Boutry et Dominique Julia. Ecole française de Rome 2000, s. 26.

MARTINEAUD, Sophie (ed.)

2004 *Le Livre d'or de Compostelle. Cent légendes et rédits de pèlerins du Moyen Age à nos jours* (Paris: Bayard)

VÁNĚ, Vlastimil

2006 „Cestou do Compostely, a co z toho...“; *Literární noviny* 16, 2006, č. 50, s. 11

VIELLIARD, Jeane (ed.)

1969 *Le Guide du pèlerin de Saint-Jacques* (Macon: Protat) [Latinský text z 12. století přeložený do francouzštiny.]

TROIS CHEMINS DE COMPOSTELLE

L'article focalise sur plusieurs récits de pèlerinages à Compostelle d'auteurs tchèques contemporains, notamment sur le livre de deux peintres, Ivan Kolman et Jiří Štourač, et sur le journal de František Lízna, prêtre jésuite. Tous les trois se sont décidés à partir du territoire tchèque à pied et sans argent, à l'instar du pèlerin médiéval, « livrés à la merci des charitables au cours de la route ». Dans leurs observations, les auteurs confirment les mythes sur notre vieille Europe : les Baverois apparaissent au long du chemin de Saint-Jacques comme des gens généreux, mais sans goût, les Suisses comme distants, peu chaleureux, les Français se dévoilent méfiants, mais gardent leur originalité et leur vivacité; les Espagnols semblent peu favorables aux pèlerins de plus en plus nombreux. L'acte de pèlerinage devient pour nos auteurs une forme d'occidentalisation, d'attachement aux traditions et valeurs occidentales les plus classiques et solides. Ainsi, ces témoignages sont chargés d'une intensité particulière dans un pays à l'héritage communiste, qui a placé la figure du pèlerin en marge des valeurs de la société moderne en tant qu'insensé et peu crédible.

